Vesa Kärhä

22.10.2018

YM2018-00245

Sähköpostilla:
YmV@eduskunta.fi

Ympäristövaliokunta 25.10. 2018

Asia: U 72/2018 vp
Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (kertakäyttömuovidirektiivi)

Lausunnon pohjana käytetty
1. Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the reduction of the impact of certain plastic products on the environment - General Secretariat of the Council text 9.10.2018. Tietoisena, että muuttuu 23.10. 2018 äänestyksessä.
2. Valtioneuvoston U-kirjelmä U72/2018 vp sekä jatkokirjelmä YM2018-00245

Yleistä
Muoviteollisuus ry on Suomessa muovituotteita valmistavaa ja kierrättävää teollisuutta laajasti edustava järjestö. Kaikkiaan muovituotteita valmistaa Suomessa noin 530 yritystä, joissa työskentelee 12 000 ihmistä. Pidämme vesien suojelua erittäin tärkeänä toimialueena. Lukuisat Suomessa valmistetut muovituotteet voivat parantaa jätevesien ja jätteiden käsittelyä kansainvälisellä tasolla. Toimivat yhtenäismarkkinat, joilla yrityksiä ja niiden tuotteita kohdellaan tasapuolisesti ovat jäsenillemme ja varmasti samalla Suomelle välttämättömyys.

Määritelmät

Kaikista käyttömateriaaleista muovit ovat olleet viimeisten vuosien aikana eniten esillä Euroopan unionin linjauksissa ja säädösvalmisteluissa. Keskitymme tässä nyt tarkastelemaan niin sanottua Single Use Plastics eli SUP-direktiiviehdotusta COM(2018)34.

SUP-direktiiviehdotus on käytännössä noin vuoden edennyt prosessi. Vuoden 2017 marraskuun lopulla Euroopan muovintuottajien kautta Suomeen tuli tieto, että tällainen valmistelu alkaa EU-komissiossa. Samoihin aikoihin yksittäiset komissaarit esittivät muovijätemaksua EU-jäsenmaksukomponentiksi, EU:n muovistrategia oli lähes valmis ja kiertotalouspaketti muovia säätelevine osineen oli kaartumassa loppusuoralle. Suomen eduskunnan talousvaliokunnassa 10.10.2018 varsin perustellusti eräs edustaja kysyi eikö kukaan koordinoi näitä yhteen materiaaliryhmään kohdistuvia EU-säädöshankkeita. Miksi näitä on niin paljon ja osa - kuten SUP - kovalla kiireellä valmisteltu? Yksi asiantuntijavastaus oli, että SUP on osin kokeiluluontoista uutta rajoitus- ja ohjauslainsäädäntöä.

SUPin eri versioissa esiintyviä tuotteiden ja monien asioiden (muovi, kalastusväline, kertakäyttö jne.) määritelmissä on kautta linjan ollut tulkinnan vaikeutta ja niitä on pyritty selkeyttämään. Talousvaliokunnassa 10.10.2018 kuitenkin yhä VTT:n tutkijaprofessori ilmoitti, että hän keksi ajatusharjoituksessaan puolessa tunnissa tavat muunnella kaikki nykytuotteet niin, ettei SUP niitä koskisi. Se ei tietenkään lupaa hyvää toimeenpanon suhteen.

Mikäli tuotteisiin aiotaan kohdistaa EU-tason markkinarajoituksia, käsityksemme mukaan tuotteet olisi oltava määriteltyjä jollain tullitariffin tarkkuusasteella tai muulla harmonisella yksiselitteisellä menettelyllä, jotta niitä voisi edes teoriassa valvoa maahantuonnissa tai markkinoilla.

Monissa tapauksissa tuotteiden käyttö vain yhden kerran on perusteltua. Joskus se on jopa lakisääteistä. Toisaalta tällaistenkin kestomuovituotteiden raaka-aine, 100 % muovi oikeastaan kaikkein helpoiten, voidaan käyttää uudelleen. Muovi myös on kerran käytettäviin tuotteisiin usein toiminnallisesti, taloudellisesti ja resurssikulutuksen minimoinnin kannalta paras valinta. Muovien ominaisuudet voidaan hallita alusta loppuun paremmin kuin monen muun materiaalin.

Muoveista saadaan tarvittaessa nopeammin ja hallitusti eri olosuhteissa hajoavia tuotteita, mikäli lähtökohta tosiaan olisi se, että näkyvää roskaantumista tulee hajoavuuden avulla torjua**.** Tällöin SUP-ehdotus mielestämme varsin puutteellisesti, jos lainkaan, huomioi biohajoavien muovien mahdollisuuksia. Suomalainen perusmuistio huomioi vielä vähemmän. Sen täydennysosassa on itse asiassa jopa virhe: "Ohut muovikalvo on tärkeä **biopohjaisten** juomamukien ja -pakkausten sekä elintarvikepakkausten toiminnallisuuden kannalta. Lisäksi tällaiset tuotteet sisältävät vain vähäisessä määrin muovia ja ne on mahdollista kierrättää." Monikaan biopohjainen muovi kuten GreenPE, PLA tms. ei tarvitse mitään erillistä kalvoa pintaansa. Kaikkia kestomuoveja on mahdollista kierrättää.

SUP pitäisi olla enemmänkin Single Use Products -direktiivi

5.9.2018 kompromissiversioon tuli käyttöön sanapari "kestävä (sustainable) vähentäminen", "merkittävän (significant) vähentämisen" sijaan. Lokakuun 9. päivän uudessa kompromississa sanamuoto oli muuttunut sustained reduction, miten se sitten suomeen kääntyykään: "Ylläpitävä vähentäminen?" Muitakin aika isoja muutoksia on. Mutta juuri **kestävyyden** tulee olla keskiössä, ei muovien vähentämisen itseisarvoisesti.

Kotimaisen muistion esittämiin komission säästö/kustannuslaskelmiin on vaikea ottaa syvällisesti kantaa. Niitä ei itse ehdotuksesta löydy. Toki teollisuus ja kauppa, kalastajatkin siirtävät kustannukset mm. merkinnästä ja uusista vaatimuksista kykynsä mukaan tuotteisiin eli kaikki ovat lopulta kuluttajan kustannuksia. Sellaisia tietoja maailmalla on julkaistu, että mm. ei-muoviset kertakäyttöjuomapillit ovat hinnaltaan halvimmillaan 7-kertaisia, mukit ja aterimet vähintään 3-kertaisia. Ilman muovien antamaa pintasuojaa useimmat luonnonmateriaalit, jopa tuotteiden täyteaineet säilyvät huonosti. Tällöin on käytettävä homeenestoa, lisäpakkauksia tai muuta keinoa varastoinnin ja kuljetusten aikana. Nämä kaikki nostavat materiaalihävikkiä sekä kustannuksia, kuten myös uudelleen täytettävien tuotteiden pesu yms. Vierasainemigraatiot hallitaan perinteisissä muoveissa vuosikymmenten kokemuksella.

Päällekkäisyydet ja itse toimeenpanon vaikeus

Etenkin pyrkimys saattaa vesistöön jätteenä päätyvät kalastusvälineet parempaan kontrolliin on ehdotuksessa hyvää, ehdotuksen paras osa.

Jossain määrin SUP tuntuu menevän olemassa olevan lainsäädännön kanssa päällekkäin eli niistä on jo olemassa ainakin Suomessa jo laajennetut tuottajan vastuujärjestelmät, EPR:t. Sitten toisaalta eräissä tuoteryhmissä (filtterit ja hygienia), EPR saattaa olla käytännössä hyvin vaikea saada toimimaan. Vaikeus riippuu tietysti siitä, mitä EPR-järjestelmän tarkkaan ottaen halutaan tekevän. Nämä vaatimukset ovat nyt hieman muuttuneet syyskuusta lokakuun versioihin. Ainakin valmistajan tai maahantuojan tai jakelijan on useimmissa tuotteissa erittäin vaikea, ellei mahdoton ohjata loppukuluttajan roskaamista. Mitä enemmän kyse on pienestä halvasta tuontituotteesta, sen hankalammaksi menee. Esitetyssä implementointiajassa uudet EPR:t eivät vaikuta realismilta; sillä EPR -kokemuksella, mikä jo on.

Lisävaikeutta tämän direktiivin toimeenpanoon ja seurantaan voi tuoda se, että SUP ainakin Suomessa on useamman hallinnonalan tuotteisiin ja toimintoihin kohdistuvaa.

Vesistöjen roskaantumisen pääratkaisut ovat muualla

SUPin ajatus ja perustavoite ovat hyvät, mutta kohdistaminen yhteen materiaaliryhmään sekä edellä kuvatut muut heikkoudet vievät siltä pohjan. Euroopan unionissa ei saa tuudittautua illuusioon, jossa tehokas roskien keruu ja toimittaminen jätehuoltoon tai jätteiden ja erityisesti jätevesien käsittelyyn panostamisen tärkeydet korvautuisivat merkittävästi SUPin avulla. Vasta kaikkien jätteiden ja jätevesien kunnollinen käsittely yhdessä ihmisten oikean käyttäytymisen kanssa parantavat ympäristön tilaa.

Muoviteollisuus ry

Vesa Kärhä
Toimitusjohtaja
vesa.karha@plastics.fi
+358 40 559 7557